

Pohyb času a dění

J. B. Kozák opakovaně zdůrazňoval, že čas je „jen reálné heterogenní dění“ – a nic jiného. Říkal to polemicky proti rozšířenému názoru, že čas má nějakou svou vlastní „bytnost“, že je samostatnou skutečností, v níž děje mohou probíhat. Nikdy jsem ho však neslyšel podrobněji argumentovat a věc zevrubněji vyložit. Proto také jsem tento jeho názor prostě neakceptoval, ale pokoušel jsem si ve věci zjednat větší jasno. Mám teď za to, že je třeba rozlišovat mezi „časem obecným“, jak jsme o něm zvyklí uvažovat, a „časem dění“ samého. Ovšem co to je, toto „dění“? Už tady je někde pramen nedorozumění, když mluvíme (a myslíme) o „dění“ jakoby z distance, zvnějšku, z perspektivy vnějšího pozorovatele. Pozorovat dění z distance může jen někdo, kdo se sám „děje“, tj. kdo je schopen se sám aktivně k nějakému jinému, pro sebe vnějšímu dění vztáhnout (a samozřejmě déle vztahovat). Takže to, co se mu pak na dálku jeví jako „objektivní dění“, je něčím docela jiným, než jeho vlastní „dění“, zejména než je „výkon“ jeho vlastního bytí, který nemá a nemůže mít svůj původ (či zdroj) nikde „vně“, nýbrž pouze a výhradně „uvnitř“ a začínat tedy „zevnitř“. „Obecný čas“ představuje pouze původně pluralitní a také složitý, postupně však zjednodušovaný až „ekonomizovaný“ lineární čas nejen díky naší konstrukci, nýbrž je to pole překrývajících se malých i velkých „polí“ „individuálních“ časů jednotlivých (pravých) událostí. Jen o tomto obecném čase můžeme říci, že v něm všechno kdysi nové a mladé je vůči všemu následujícímu „uloženo“ více v minulosti, zatímco každá nejnovější (aktuální) fáze události je pozdější a tedy starší. Naproti tomu ten vlastní čas událostného dění, tj. čas jednotlivých hybných, aktivních událostí, každé takové události, probíhá naopak z minulosti do budoucnosti, tedy své starší fáze nechává „za sebou“ (tj. jako minulé) a směřuje k budoucnosti, která ještě nenastala, ale kterou událost (přesněji) subjekt události či událost jakožto subjekt) aktivně uskutečňuje (aby ji pak opět posunula do oblasti toho, co už minulo). Z toho vyplývá, že obecný čas probíhá opačným směrem než čas aktivního „bytí“, aktivního uskutečňování toho, co „ještě nebylo“ a „není“.

(Písek, 120430-1.)